

Марія Назаренко
Київського національного університету
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ

“ПУСТОТА” ЖИЛЯ ЛІПОВЕЦЬКІ ЯК АНТИАПОКАЛІПТИЧНЕ ПОНЯТТЯ

*Бог помер, великі цілі змарніли,
але всьому світу на це наплювати
Жиль Ліповецькі*

Поняття “пустоти”, якому присвячена дана стаття розкривається в есе Жилия Ліповецькі “Ера пустоти: есе про сучасний індивідуалізм” (1987). В ньому на самому початку Ліповецькі стверджує: “Звільнитися від революційної есхатології вдалося, лише здійснюючи перманентну революцію у повсякденному житті і в самому індивіді: це і повсюдна приватизація, і ерозія соціальної самосвідомості, і ідеологічне та політичне невдоволення, і прискорена дестабілізація особистості. Ми переживаємо другу індивідуалістичну революцію” [1, с. 2]. Внаслідок процесу персоналізації, який охопив всі соціальні трансформації сьогодення, на думку Ліповецькі, відбувається розрив з умовно-революційним порядком, з примусовою ідеологією які домінували до 50-х років ХХ століття. В чому переваги і недоліки цього процесу? Головним недоліком є руйнування дисциплінарної соціалізації, а позитивним, французькому філософу видається – формування гнучкого суспільства, що ґрунтується на інформації та схваленні потреб індивіда, культурі сексу та врахуванні “людських” факторів, на природності, душевності та гуморі. Віднині суспільні інститути орієнтуються на бажання та мотиви особистості. Тобто, сучасний стан, так зване, постмодерне суспільство – узаконений гедонізм та індивідуалізм, який не зустрічає більше ніякого спротиву. Для нього (постмодерного суспільства) пройшли епохи революцій, скандалів, надій на майбутнє. Ніхто більше не вірить в жодне “світле майбутнє”. Про яку ж есхатологію може йти мова? Настала “ера пустоти”: “...ніяка політична ідеологія більше не в змозі розпалити натовп, постмодерне суспільство більше не має ні ідолів, ні заборон. ... Віднині нами править пустота, але така пустота, яка не є ні трагічною, ні апокаліптичною” [1, с. 4].

Що може свідчити про кінець суспільства споживання? Ліповецькі відповідає: цей історичний етап не те що не підходить до свого завершення, а й продовжує активно розвиватись. Ми не тільки не припиняємо споживати, а

починаємо споживати все більше, не зважаючи на чинники, які за логікою розмірковувань Ліповецькі є “псевдо-апокаліптичними” – криза, занепокоєність екологічним станом природи. І саме зараз ми знаходимось у другій фазі, пройшовши апогей, так звану “критику надлишку”, порвавши з American way of life. Наша друга фаза – “прохолодне споживання”, що виходить із трансформації суспільної свідомості і зведенні її по правилам постмодернізму до грубої чуттєвості, незадоволеності великими вченнями, культурі співучасті та самовираженні, моді на ретро, пошуку якості життя та себелюбстві. Отже, розпочатий процес персоналізації набуває рис тотальної індивідуалізації, яку Ліповецькі називає “нарцисизмом” (який фактично є абсолютизацією суб’єктивності або, іншими словами гіперсуб’єктивністю).

“Пустеля”, яка охопила людство лише раніше носила трагедійний образ і змушувала задумуватися про небуття, про “смерть метафізики”, нині ми маємо пустелю, якої ще ніхто не знав. Ця пустеля – не є предметом ні нігілістичних, ні апокаліптичних розмірковувань. Вона є далекою від нігілізму (як “пасивного” так і “активного” за відомим поділом Ніцше). Сучасна жага до сексу, сенсацій, задоволень нічого не приховує і не доповнює. Це не метафізична скорбота, це байдужість, “апатія new look”. “...Система пропонує розрядку, емоційну передишку” [1, с. 16] – ось що таке постмодерн, “передишка і розрядка” в історії, етап, унікальний, “в історії нічого не повторюється” – як зізнається в одному з інтерв’ю Ліповецькі. Він не співець Апокаліпсису і його постмодерна рефлексія не сповнена пригніченого песимізму, вона “м’ягка”, саме такий епітет прийнято вживати у характеристиці його філософії. Апатія у нього – не порок соціалізації, а новий її вид, який дарує суспільству гнучкість і веде до прискорення інновацій та експериментів. Онтологія цієї нової байдужості – відкрите питання для науковців усіх рівнів.

1. Ліповецькі Ж. Эра пустоты. Эссе о современном индивидуализме / Ж. Ліповецькі [перевод с французского В.В. Кузнецова]. – Спб.: Издательство “Владимир Даль”, 2001. – 332 с.